

تجارب داخلی موفق بازآفرینی شهری پایدار

بررسی مجموعه تجارب بهسازی و نوسازی محدوده‌های ناکارآمد شهری در ایران نشان می‌دهد برخلاف آنچه که در فصل‌های پیشین به عنوان مفهوم و اصول بازآفرینی شهری تبیین شد، تاکنون برنامه و اقدامی با هدف بازآفرینی و ارتقای کیفیت زندگی شهروندان در مقیاس شهر و در چارچوب طرح‌های راهبردی-فضایی تهیه نشده است. اما از سویی دیگر این بررسی‌ها نشان می‌دهد که نگرش مدیران، مسئولان، دولت‌های ملی و محلی در برخورد با مسائل و مشکلات شهرها به ویژه در سکونتگاه‌های غیررسمی^۱ در ده‌های اخیر با تحولات معنادار و عمدتاً با تعدیل نگرش‌های رایج قبلی همراه بوده است. تغییر از سیاست‌های یک سو به توانمندسازی محلی و مشارکت جوامع محلی در قالب کنار گذاشتن برخی روش‌های قهرآمیز و تخلیه اجباری و تدوین قوانین انعطاف‌پذیر در راستای رعایت منافع فقرا برخی از مصادیقی است که می‌توان ردپای برخی از اصول اولیه بازآفرینی شهری در ایران، به ویژه در بستر سکونتگاه‌های غیررسمی مشاهده کرد.

تغییر نگرش در درک پدیده اسکان غیررسمی از شیوه‌های مدیریت و کنترل آن صورت گرفت. این نگرش - توجه به توانمندسازی و ساماندهی اسکان غیررسمی- در اواخر برنامه دوم توسعه، در شرکت عمران و بهسازی شهری ایران مطرح و برای نخستین بار از سال ۱۳۷۹ از طریق برنامه سوم توسعه اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی وارد ادبیات سیاست‌گذاری توسعه و برنامه‌ریزی شهری کشور شد. در ابتدا چالش اصلی، تعریف این مفاهیم بود به نحوی که بتوانند با ساختار و چارچوب مفهومی مرسوم در این حوزه در زمینه‌های مختلف حقوقی- مدیریتی و برنامه‌ریزی شهری پیوند برقرار کرده و زبانی مشترک بین کارشناسان و مدیران ایجاد کنند. انجام مطالعات در این زمینه و از همه مهم‌تر، تهیه و تصویب سند ملی ساماندهی و توانمندسازی سکونتگاه‌های غیررسمی به رفع این چالش و نهادینه شدن موضوع کمک شایانی کرد و باعث شد این پدیده به عنوان یک اولویت کاری در برنامه‌ریزی و مدیریت شهری پذیرفته شود. این سند که حاوی برنامه‌های راهبردی برای چاره‌جویی مشکلات

۱. به موازات رشد شهرنشینی در کشور در دهه‌های اخیر، سکونتگاه‌های نامتعارف و خودانگیخته‌ای (سکونتگاه‌های غیررسمی) درون یا مجاور شهرها - با تقدم در مجموعه‌های شهری بزرگ- به سرعت ایجاد شده و رشد یافته است. این سکونتگاه‌ها اغلب دارای ویژگی‌هایی نظیر مسکن‌سازی شانزده فاقد پروانه ساخت و ناپایدار، تجمع اقشار کم‌درآمد و فقیر، کیفیت پایین زندگی و کمبود شدید خدمات و زیرساخت‌های شهری و تراکم بالای جمعیتی و ... بودند.

شنبه‌های آموزشی

۳۰ بهمن ۱۴۰۰

19 February 2022

۱۷ رجب ۱۴۴۳

ناشی از اسکان غیررسمی در کشور و پیش‌نگری و پیشگیری آن در آینده بود زمینه شکل‌گیری اقدامات اجرایی قابل توجه و حائز اهمیت بعدی در سراسر کشور را فراهم کرد. به علاوه رویکرد و برنامه‌های این سند با جامعیت بیشتر در سند ملی راهبردی احیا، نوسازی، بهسازی و توانمندسازی بافت‌های فرسوده و ناکارآمد شهری دنبال شد. از جمله اقدامات اجرایی که با رویکرد توانمندسازی در کشور اتفاق افتاده است، اگرچه به کارگیری چنین نگرش و الگوهای مشارکتی و توانمندسازی و بهسازی در ایران بسیار نوظاست، اما تجربه اندک نیز نشان از وجود زمینه‌های مطلوب در این حوزه دارد. مجموعه اقداماتی در شهرهای مختلف کشور در قالب پروژه‌های مختلف به اجرا درآمده است که تجارب مغتنمی در مسیر بازآفرینی به دست داده است.

در این بخش از پویش ملی شنبه‌های آموزشی با موضوع بازآفرینی شهری، تلاش می‌شود با معرفی برخی از این تجارب از جمله تجربه‌های توانمندسازی (ظرفیت‌سازی، نهادسازی و ابزارسازی) سکونتگاه‌های غیر رسمی شهر شیراز، ساماندهی خدمات رونمایی در سکونتگاه‌های غیررسمی شهرهای زاهدان و بندرعباس، تجربه نوسازی مسکن در بافت تاریخی یزد و ساماندهی فضاهای شهری در شهر رشت، امکان تطابق میان حوزه نظر و حوزه عمل و اجرا فراهم آید. شایان توجه است که حصول این تجارب سرمایه ارزشمندی در مسیر بازآفرینی شهری است. مطالعه و شناخت دقیق این تجارب زمینه اصلاحات فرایندی را فراهم می‌سازد و با اتصال به برنامه‌های توسعه شهری، منجر به تحقق اهداف بازآفرینی شهری پایدار خواهد شد.

ssafta.imo.org.ir